

УДК 371.13:504 (008)

Микитенко Н.О.*

ІЄРАРХІЧНА СТРУКТУРА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО ПРОФІЛЮ

Статтю присвячено з'ясуванню сутності і визначенню структури іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей. Здійснений аналіз фокусується на інваріантних компонентах вертикального виміру ієрархічної структури іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю. Визначено, що макрорівень іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей формують відповідні знання, уміння і навички, мезорівень – компоненти загальних груп компетенцій (фахово-предметних, галузевих, ключових), макрорівень – досвід іншомовної мовленнєвої діяльності, здатність вільно застосовувати систему знань, умінь і навичок-складових відповідних компетенцій, створювати й управляти дискурсами, використовувати метадискурс у реальній чи змодельованій професійній комунікативній ситуації, емоційно-ціннісне ставлення до предмета діяльності, творчий підхід.

Ключові слова: іншомовна професійна компетентність, майбутній фахівець природничого профілю, ієрархічна структура іншомовної професійної компетентності, мікрорівень, мезорівень, макрорівень структури.

Іншомовна професійна підготовка майбутніх фахівців природничого профілю у ВНЗ має бути цілісною системою, побудованою на основі принципів наступності, послідовності й наскрізності. На кожному з етапів вивчення навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спілкування» у студентів формуються відповідні знання, вміння, навички, компетенції, що є компонентами іншомовної професійної компетентності (далі – ІПК).

Фундаментальним питанням професійної підготовки фахівців негуманітарного профілю присвятили свої праці В. Андрущенко, П. Атутов, Н. Бідюк, С. Білевич, І. Зязюн, І. Козловська, В. Кремень, О. Літкіова, Н. Ничкало, В. Сидоренко, С. Сисоєва та ін. Окремі аспекти іншомовної підготовки майбутніх фахівців висвітлено в дослідженнях О. Артем'єва, Й. Берман, О. Бігич, Н. Бориско, Є. Верещагіна, Р. Гришкової, Є. Пассова, Г. Рогової, О. Тарнопольського та ін. Засади компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців обґрунтували В. Ісаєв, Я. Кодлюк, О. Овчарук, О. Пометун, В. Серіков, О. Смолянинова, Г. Терещук, А. Хуторської, Л. Черній, Н. Чурляєва, В. Шаронін, J. Graber, G. Hall, H. Jones, D. Matthews, W. Rothwell, S. Schwarts та ін.

Мета статті – на основі аналізу джерел з проблеми дослідження з'ясувати ієрархічну структуру іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження: 1) здійснити аналіз науково-педагогічної літератури і з'ясувати сутність іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей; 2) визначити інваріантні компоненти ієрархічної структури іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Для визначення інваріантних компонентів ІПК майбутніх фахівців природничого профілю необхідно звернутися до дескрипторів природничих наук. Окрім того специфіку ІПК майбутніх фахівців природничих спеціальностей значною мірою визначають підходи до формування змісту навчання іншомовного фахово зорієнтованого спілкування, відображення у змісті навчання міжпредметних зв'язків дисциплін гуманітарного циклу з дисциплінами фундаментального і фахово

* © Микитенко Н.О.*

зорієнтованого циклів, психологічні характеристики майбутніх фахівців природничих спеціальностей.

Знання поряд з уміннями, навичками та стратегіями є інваріантними компонентами ІПК фахівця будь-якого профілю. У процесі розвитку ІПК майбутніх фахівців природничого профілю у них мають бути сформовані відповідні знання з циклів фахово зорієнтованих, фундаментальних, гуманітарних (рідна, іноземна, латинська мови) дисциплін. Особливий наголос робиться на знанні мовних і мовленнєвих моделей, граматичних конструкцій, терміносистеми, правил етикету лінгвокультури носіїв мови, норм їх мовленнєвої поведінки у сфері фахової комунікації.

Існує розмаїття вмінь, які повинні бути сформовані в студентів природничих спеціальностей у процесі навчання у ВНЗ. Вони поділяються на: 1) практичні та інтелектуальні, частковопредметні, загальнопредметні, міжпредметні; 2) ті, що входять до складу діяльності планування, виконання, контролю; 3) уміння визначати мету діяльності, визначати засоби, співвідносити результат з метою і т.д. [1, с. 45]. М. Архангельська пропонує класифікацію вмінь відповідно до способів діяльності студентів. Згідно з її класифікацією вміння поділяються на три групи: 1) навчальні, необхідність формування яких визначає успішність засвоєння змісту освіти; 2) предметні, характерні для певної галузі науки; 3) когнітивні, або вміння загального пізнання, які передбачають оволодіння студентами методами пізнання дійсності, зокрема й наукового. Навчальні вміння у свою чергу поділяються на навчально-предметні та загальнонавчальні (навчально-організаційні, навчально-комунікативні, навчально-інформаційні). Природничонаукові вміння поділяються на експериментальні і теоретичні. Уміння загального пізнання конкретизуються відповідно до рівнів пізнання і визначаються як емпіричні та теоретичні [1, с. 45-46].

Важливими для процесу формування ІПК студентів є мовленнєві вміння. Їх визначають як здатність людини здійснювати мовленнєву дію в умовах вирішення комунікативних завдань на основі комплексу навичок [2, с. 42]. При високому рівні сформованості мовленнєвих умінь, що є складовими іншомовної комунікативної компетенції (далі – ІКК) та ІПК, учасники комунікативного акту не концентрують уваги на мовних формах, які вони вживають. Мовець зосереджується на доборі аргументів, за допомогою яких переконує співбесідника чи співбесідників, доводить свою точку зору, формулює контраргументи і т.д. У свою чергу слухач чи слухачі слідкують за ходом думок мовця [2, с. 42].

Система згаданих знань (предметних, галузевих і лінгвістичних), умінь і навичок (предметних, галузевих, навчальних, когнітивних і мовленнєвих: аудіювання, монологічного і діалогічного мовлення, читання, письма) представляє найнижчий – мікрорівень структури ІПК майбутніх фахівців природничого профілю.

Вищий рівень моделі ІПК майбутніх фахівців природничого профілю мають становити предметні, галузеві й ключові компетенції – інваріантні компоненти, формування й розвиток яких є необхідним для забезпечення іншомовної комунікації у сфері професійної діяльності. Предметні та галузеві компетенції майбутнього фахівця природничого профілю формуються у процесі вивчення ним навчальних дисциплін фундаментального і фахово зорієнтованого циклів. Ключові компетенції – інформаційна, навчальна та методична – формуються впродовж усього періоду навчання у ВНЗ у процесі вивчення дисциплін усіх циклів.

Навчальна компетенція як інваріантний компонент групи ключових компетенцій у структурі ІПК майбутніх фахівців природничих спеціальностей передбачає вміння вчитися, використовуючи з максимальною ефективністю наявні засоби і форми навчання; здатність і вміння співпрацювати у процесі навчання з викладачем та іншими студентами, виконувати навчальні завдання різного типу, використовувати здобуті знання [7, с. 11].

Опанувати прийоми, техніки і стратегії навчання в академічному середовищі допоможе методична компетенція. Методичну компетенцію науковці трактують як комплекс умінь і навичок оволодіння навчальними стратегіями та технологіями у процесі вирішення навчальних і професійних завдань чи проблем, переносити нові та вже сформовані знання і уміння на інші сфери діяльності. Студент самостійно планує й організовує виконання завдань, обирає і застосовує методи мислення, навчальні прийоми і стратегії розв'язання навчальних завдань і досягнення цілей навчання, здійснює самоконтроль своєї навчальної діяльності [7, с. 11].

Комунікативна компетенція також належить до ключових компетенцій, компоненти яких складають інваріантне ядро мезорівня структури ІПК майбутніх фахівців природничих спеціальностей. Знання, уміння і навички, що є її компонентами, водночас формують мікрорівень структури ІПК майбутнього фахівця природничого профілю. Комплекс цих знань, умінь і навичок включає знання мовних засобів спілкування і правил оперування ними; уміння застосовувати мовні засоби відповідно до цілей, місця, часу і сфер спілкування, а також відповідно до соціального статусу партнера у спілкуванні; уміння розуміти висловлювання в значущих смислових блоках і передавати інформацію в зв'язних аргументованих висловлюваннях; знання соціокультурної специфіки країни, мова якої вивчається, уміння будувати свою мовну і немовну поведінку відповідно до цієї специфіки; уміння аналізувати й оцінювати ситуації спілкування і відповідно будувати свою мовленнєву поведінку, здійснювати контроль своїх мовленнєвих актів, дій і вчинків партнерів у спілкуванні; уміння користуватися власним мовленнєвим досвідом для компенсації прогалин у знанні іноземної мови [2, с. 87].

Аналіз джерел з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що інваріантними компонентами ІКК є низка компетенцій: лінгвістична компетенція (мовні знання), дискурсивна компетенція (володіння способами поведінки в проблемних комунікативних ситуаціях), діяльнісна компетенція (використання мови в реальних умовах продуктивної діяльності) [4, с. 80; 6].

Більшість науковців трактують лінгвістичну компетенцію на рівні речення, оскільки творення речення вважається достатнім рівнем лінгвістичної компетенції. Так, Л. Шмелькова, визначаючи лінгвістичну компетенцію як складову комунікативної, вказує, що лінгвістична компетенція – це здатність розуміти речення за допомогою мовних знань [10, с. 56]. Проте зведення процесу формування у студентів лінгвістичної компетенції лише до накопичення знань про граматичну, синтаксичну будову речень, знань лексичних одиниць, а також формування умінь побудови і розуміння речень іноземною мовою призводить до пізнання мови як системи, а не засобу комунікації [4, с. 79]. С. Корнієнко визначає такі складові лінгвістичної компетентності: 1) знання мовних одиниць і правил їх поєднання; 2) правила творення граматичних форм; 3) обсяг і точність володіння лінгвістичними компонентами; 4) здатність будувати речення за допомогою засвоєних мовних умінь [5].

Науковці розмежовують поняття лінгвістичної компетенції у рідній та іноземній мовах. У процесі оволодіння іноземною мовою лінгвістична компетенція набуває таких характеристик: інтуїтивного оволодіння студентами формами мови; інтуїтивного оволодіння лінгвістичним, когнітивним і соціокультурним смислом, вираженим мовними формами; використання мовних форм з максимальною увагою стосовно комунікативної ситуації й мінімальною увагою стосовно мовних форм; застосування творчого підходу під час використання мовних форм [5]. Н. Хомський розглядає лінгвістичну компетенцію як рівень володіння мовними нормами і рівень мовленнєвих умінь [13].

D. Hymes, доповнивши характеристику лінгвістичної компетенції носія мови, розроблену Н. Хомським, запропонував термін комунікативна компетенція, що репрезентує особливості вживання мови в соціальному контексті. Він акцентував

не на володінні іноземною мовою як багажем знань і умінь, але на усвідомленні студентами соціальних характеристик мовної поведінки носіїв мови, тобто на важливості ознайомлення тих, хто вивчає іноземну мову, з культурними нормами мовної поведінки носіїв мови [15]. Таким чином, такі складові ІКК майбутнього фахівця, як соціокультурна та міжкультурна, набувають особливої актуальності для його повноцінної майбутньої професійної реалізації. M. Berns і S. Savignon також наголошують, що комунікативна компетенція вимагає розуміння соціокультурного контексту вживання мови [17, с. 267].

Повноцінне спілкування з носіями мови неможливе за відсутності високого рівня сформованості іншомовної соціокультурної компетенції комунікантів. Потреба розвивати соціокультурну компетенцію студентів впливає з тісних зв'язків між мовою і культурою. Щоб на високому рівні володіти іноземною мовою, недостатньо механічного заучування традиційних компонентів системи мови [19]. Мовець повинен знати, розуміти і дотримуватися правил етикету лінгвокультури носіїв мови та норм їх мовленнєвої поведінки, тобто володіти соціокультурною компетенцією.

Соціокультурну компетенцію трактуємо в контексті дослідження як здатність застосовувати знання соціального і культурного контекстів країни, мова якої вивчається, у процесі іншомовного спілкування.

Актуальності проблеми формування міжкультурної комунікативної компетенції в майбутніх фахівців природничих спеціальностей, у коло функціональних обов'язків яких входить вирішення глобальних екологічних проблем людства, сприяла поява і розвиток концепції міжкультурної комунікації. На основі праць таких науковців, як Р. Агадулін, Л. Галуз, Е. Суслін, А. Сущенко, А. Токарева визначає міжкультурну компетенцію як: 1) здатність інтегруватися в іншу культуру, зберігаючи при цьому взаємозв'язок з рідною мовою й культурою; 2) спроможність цілісного розуміння і використання принципів міжкультурної комунікації, єдиного бачення ролі культурних відмінностей у процесах міжкультурних взаємодій; 3) здатність адаптації до змін в іншому культурному середовищі; 4) здатність до продуктивної особистісної та професійної взаємодії в багатомовному багатонаціональному середовищі [9]. W. Hunter, D. Deardorff вважають міжкультурну компетенцію важливою складовою глобальної компетенції [14]. Відтак компонентами міжкультурної компетенції є знання, уміння, навички і ставлення. Їх доповнюють цінності особи, що формуються завдяки приналежності до певних соціальних груп суспільства. Ставлення як компонент міжкультурної компетентності включає цікавість, відкритість, бажання пізнавати як інші культури, так і культуру власного народу [11, с. 5].

Знання як компонент міжкультурної компетенції окреслюються не лише знаннями про певну культуру, а й включають знання про ідентичності, соціальні процеси, тобто функціонування соціальних груп як своєї країни, так і країни, мова якої вивчається. Навички, що є складовими міжкультурної компетенції, включають навички порівняння і співвідношення, інтерпретації подій чи документів, які представляють іншу культуру, здатність здобувати і оперувати новими знаннями про культуру країни, мова якої вивчається, і культурні практики. Згадані навички повинні реалізовуватися у процесі міжкультурної комунікації, взаємодії [11, с. 5-7]. Інші вагомі компоненти міжкультурної компетенції – емпатія, гнучкість, крос-культурна обізнаність, уміння долати стрес, високий рівень володіння іноземною мовою, ситуативні фактори [14].

М. Вуган акцентує на тісному зв'язку і взаємодії лінгвістичної та міжкультурної компетенцій [11, с. 7-12]. Лексична компетенція як складова лінгвістичної компетенції становить собою знання, уміння і здатність використовувати словниковий запас мови (зокрема відповідні граматичні елементи) відповідно до потреб і комунікативної ситуації [3, с. 110]. Знання і здатність адекватно використовувати граматичні ресурси мови, а саме розуміти і виражати певні значення, правильно продукувати і розпізнавати граматичні конструкції на рівні фраз і речень можуть бути визначені як граматична

компетенція. З точки зору компетентнісного підходу, граматичні ресурси мови розглядаються як набір принципів, що керують окремими граматичними елементами мови й організують їх у закінчені значущі ряди, тобто речення. Високий рівень володіння граматичною компетенцією не припускає заучування та механічного відтворення граматичних конструкцій як стійких формул [3, с. 112-113].

Усвідомлювати і контролювати організацію змісту висловлювання дозволяє комунікантові володіння семантичною компетенцією. Науковці-філологи визначають лексичну, граматичну і прагматичну семантику. Лексична семантика вивчає значення слів як окремих лексичних одиниць у зв'язках із загальним контекстом та у внутрішньолексичних зв'язках. Граматична семантика досліджує значення граматичних елементів, категорій, структур і процесів. Прагматична семантика розглядає логічні зв'язки граматичних елементів, зокрема імплікативність, підрядність, пресупозицію та ін. [там само, с. 115-116]. У майбутнього фахівця природничого профілю формується комплекс: 1) умінь і навичок перцепції і продукування фонем, розуміння способів їх реалізації у контексті; 2) знань фонетичних ознак звукових одиниць, умінь і навичок розрізнення звукових одиниць за дистинктивними фонетичними ознаками; 3) знань фонетичного складу слів; 4) загального розуміння просодії (фонетики речення), фонетичної редуції передбачає фонологічна компетенція [там само, с. 116].

Знання, уміння і навички перцепції та продукування символів, з яких складається дискурс письмової комунікації, охоплює орфографічна компетенція. Сформованість орфографічної компетенції у студентів природничих спеціальностей передбачає: 1) знання і розрізнення форм великих і малих літер іноземної мови, злитих форм; 2) знання пунктуаційних знаків і правил їх вживання; 3) знання і розрізнення логографічних знаків загального вжитку, що використовуються у певних жанрах письмової комунікації [3, с. 117]. Володіння студентами природничих спеціальностей орфографічною компетенцією включає: 1) знання знакової системи, що використовується для репрезентації іноземної мови; 2) знання правил написання слів; 3) знання правил вживання знаків пунктуації для інтонації та паузації; 4) розуміння явища двозначності, а саме омонімії, синтаксичної двозначності і т.д. [там само, с. 117].

У процесі розвитку в студентів комунікативної компетенції важливо сформувати у них вміння співвідносити мовленнєві одиниці з позначеними ними об'єктами дійсності, комплекс яких кваліфікується як референційна компетенція. Згідно з трьома вимірами мовного семіозису: семантики, синтактики та прагматики, дослідники розрізняють три аспекти референції. В аспекті прагматики комунікативного акту науковці виокремлюють три типи референції: інтродуктивну (референцію відомого лише адресантові), ідентифікаційну (референцію відомого партнерам комунікації), невизначену (референцію невідомого і непевного для комунікантів). За умови відсутності співвідношення зі світом об'єктивної дійсності виокремлюють ще й нульову референцію [8, с. 77].

Знання про принципи організації висловлювання та уміння продукування усного чи письмового повідомлення за цим принципом можна окреслити як прагматичну компетенцію майбутніх фахівців природничих спеціальностей [3, с. 122].

Дискурсивна та функціональна компетенції є інваріантними складовими прагматичної компетенції. Дискурсивна компетенція студента природничих спеціальностей є здатністю контролювати логіку продукування елементів зв'язних відрізків мовлення як усного, так і письмового дискурсу з точки зору тематичної організації, акцентування рем, логічної організації, зв'язності (зокрема часової) та злитності, поєднання у висловлюванні нового з уже відомим, відображення причинно-наслідкового зв'язку, стилю та жанру, риторичної ефективності. Вона окреслює також уміння пристосуватися до обставин (гнучкість), знання правил етикету ведення бесіди [там само, с. 122-123].

Компоненти стратегічної компетенції становлять інваріантне ядро ІКК майбутніх фахівців природничих спеціальностей. L. Mariani визначає стратегічну компетенцію як здатність справлятися з неочікуваними проблемами за відсутності готових рішень. Науковець визначає домінуючі типи комунікативних стратегій: стратегії редуції та стратегії досягнень на рівні слова / речення / дискурсу [16]. E. Tarone і G. Yule вважають, що стратегічна компетенція є здатністю мовця обирати ефективні засоби реалізації комунікації. Вона вимірюється не рівнем коректності, а рівнем успіху й ефективності [18]. M. Canale і M. Swain акцентують, що стратегічна компетенція забезпечує компенсаторну функцію в умовах, коли лінгвістична компетенція мовця не забезпечує реалізації комунікативних завдань. Науковці окреслюють вербальні і невербальні комунікативні стратегії як ключові компоненти стратегічної компетенції [12]. Комунікативні, зокрема й компенсаторні, навчальні і дослідницькі – це основні стратегії, які повинні розвиватись у студентів природничих спеціальностей у процесі формування у них ІПК.

На основі здійсненого аналізу встановлено, що ядро мезорівня структури ІПК майбутніх фахівців природничих спеціальностей складають предметні, галузеві та ключові компетенції. Домінуючі ключові компетенції представлені інформаційною, навчальною, методичною та комунікативною. ІКК інтегрує компоненти лінгвістичної, прагматичної, референційної, соціокультурної, міжкультурної, стратегічної компетенцій. Лінгвістичну компетенцію формують лексична, граматична, семантична, фонологічна, орфографічна, орфоепічна компетенції.

Макрорівень структури ІПК формується на основі згаданих компетенцій і охоплює досвід іншомовної мовленнєвої діяльності; здатність вільно застосовувати систему знань, умінь і навичок-складових ІПК; здатність створювати й управляти іншомовним дискурсом і метадискурсом; здатність використовувати метадискурс у реальній чи змодельованій професійній комунікативній ситуації; емоційно-ціннісне ставлення до предмета діяльності; творчий підхід.

З цього випливає, що іншомовна професійна компетентність фахівця природничого профілю – це інтегрована якість, яка за домінуючими ознаками належить до ключових компетентностей. Тракуємо іншомовну професійну компетентність майбутнього фахівця природничого профілю як складне утворення, інтегральну характеристику професійно-ділових і особистісних якостей, що передбачає здатність демонструвати високоефективну комунікативну спроможність у процесі іншомовного фахово зорієнтованого спілкування створювати й управляти дискурсами, виявляється в застосуванні системи складових знань, умінь і навичок, вимірюється повнотою реалізації функцій метамови природничих дисциплін. Високий рівень сформованості ІПК передбачає вільне управління іншомовними метадискурсами.

На основі проведеного аналізу з урахуванням домінуючих особистісних характеристик фахівців природничого профілю та специфіки їх професійної діяльності можемо зробити такі висновки:

1. ІПК – багатовимірне, багаторівнєве утворення, що містить такі інваріантні компоненти, як знання, уміння, навички (мікрорівень); компоненти загальних груп компетенцій – фахово-предметних, галузевих, ключових (мезорівень), досвід іншомовної мовленнєвої діяльності, здатність вільно застосовувати систему знань, умінь і навичок – складових іншомовної професійної компетенції, створювати й управляти дискурсами, використовувати метадискурс у реальній чи змодельованій професійній комунікативній ситуації, емоційно-ціннісне ставлення до предмета діяльності, творчий підхід (макрорівень);

2. ІПК як інтегральна характеристика професійно-ділових і особистісних якостей майбутнього фахівця повинна бути багатофункціональною, системною, цілісною, гнучкою, мобільною.

Дослідження сутності й структури іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей не обмежується вертикальним виміром її ієрархічності. Створення і функціонування «середовища розвитку іншомовної професійної компетентності» майбутніх фахівців природничих спеціальностей та особливості формування компонентів іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей у горизонтальному вимірі стануть предметом наших подальших наукових розвідок.

Література:

1. Архангельская М. В. Методологический компонент в содержании естественно-математического образования в технических вузах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Мария Владимировна Архангельская. – М. : Москов. гос. ун-т технологий и упр, 2006. – 137 с.
2. Гальскова Н. Д. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа : метод. пособие / Н. Д. Гальскова, З. Н. Никитенко. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 240 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Канюк О. Л. Формування вмінь іншомовного ділового спілкування майбутніх соціальних працівників в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олександра Любомирівна Канюк ; Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2009. – 225 с.
5. Корнієнко С. І. Сутність і основні характеристики лінгвістичної компетентності майбутніх учителів болгарської мови [Електронний ресурс] / С. І. Корнієнко. – Режим доступу : 04.11.2010 : <http://vuzlib.com/content/view/416/84/> – Назва з екрану.
6. Мильруд Р. П. Компетентность в изучении языка / Р. П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – М., 2004. – № 7. – С. 30-36.
7. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / [С. М. Амеліна, Л. С. Аззоліні, Н. Є. Беньямінова та ін.]. – К. : Ленвіт, 2006. – 90 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2008. – 712 с.
9. Токарева А. В. До проблеми формування міжкультурної компетенції студентів українських ВНЗ [Електронний ресурс] / А. В. Токарева. – Режим доступу : 22.11.2010 : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_10/files/p1010_74.pdf. – Назва з екрану.
10. Шмелькова Л. Технологизация образовательного процесса : учебно-методическое пособие / Л. Шмелькова. – Курган : ИПКПРО, 2002. – 144 с.
11. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence / M. Byram. – Clevedon : Multilingual Matters Ltd., 1997. – VIII + 124 p.
12. Canale M. Some Theories of Communicative Competence / M. Canale, M. Swain // Grammar and Second Language Teaching. A book of Readings. / Ed. W. Rutherford, M. S. Smith. – Boston : Heinle and Heinle Publishers, 1991. – P. 60–79.
13. Chomsky N. Knowledge of Language. Its Nature, Origin, and Use / N. Chomsky. – Westport : Praeger Publishers, 1986. – XXIX + 314 p. – (Convergence).
14. Deardorff D. K. Internationalization: In Search of Intercultural Competence / D. K. Deardorff // International Educator. – 2004. – Spring. – P. 13–15.
15. Hymes D. Models of the interaction of language and social life / D. Hymes // Directions in sociolinguistics : The ethnography of communication / Eds. J. Gumperz & D. Hymes. – New York : Holt, Rhinehart & Winston, 1972. – P. 35–71.
16. Mariani L. Developing Strategic Competence : Towards Autonomy in Oral Interaction [Електронний ресурс] / L. Mariani // Perspectives, a Journal of TESOL Italy. – Vol. XX, Number 1, June 1994. – Режим доступу : www.learningpaths.org/papers/papercommunication.htm. – Назва з екрану.
17. Savignon S. J. Communicative Language Teaching: State of the Art / S. J. Savignon // TESOL Quarterly. – 1991. – Vol. 25, No. 2, Summer. – P. 261–277.
18. Tarone E. Communication strategies in East-West interactions / E. Tarone, G. Yule // Discourse across cultures / Ed. S. L. Hemel. – Hempstead : Prentice-Hall, 1987. – P. 49–65.

19. Vegas Puente J. C. Different Views on Sociocultural Competence [Электронный ресурс] / J. C. Vegas Puente. – Режим доступа : <http://www.wilstapley.com/LCS/articles/jp.htm>. – Назва з екрану.

Микитенко Н.О.

ИЕРАРХИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПРИРОДОВЕДЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Статья посвящена анализу сущности и определению структуры иноязычной профессиональной компетентности будущих специалистов естественноведческих специальностей. Проведенный анализ фокусируется на инвариантных компонентах вертикального измерения иерархической структуры иноязычной профессиональной компетентности будущих специалистов естественноведческого профиля. Определено, что микроуровень иноязычной профессиональной компетентности будущих специалистов естественноведческих специальностей формируют соответствующие знания, умения и навыки, мезоуровень – компоненты общих групп компетенций (профессионально-предметных, отраслевых, ключевых), макроуровень – опыт иноязычной речевой деятельности, способность свободно применять систему знаний, умений и навыков, компонентов соответствующих компетенций, создавать и управлять дискурсом, использовать метадискурс в реальной или смоделированной профессиональной коммуникативной ситуации, эмоционально-ценностное отношение к предмету деятельности, творческий подход.

Ключевые слова: иноязычная профессиональная компетентность, будущий специалист естественноведческого профиля, иерархическая структура иноязычной профессиональной компетентности, микроуровень, мезоуровень, макроуровень структуры.

Mykytenko N.O.

HIERARCHICAL STRUCTURE OF FOREIGN PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF NATURAL PROFILE

This article analyzes the nature and the definition of the structure of ESP competence of future specialists of natural profile. The analysis focuses on vertically dimensioned invariant components of the hierarchical structure of ESP competence of future specialists of natural profile. It has been established that the microlevel of ESP competence of future specialists of natural profile was built on knowledge, skills and abilities. Mentioned system of knowledge includes above all subject, field and linguistic knowledge. The skills and abilities are represented with subject, field, process of study, cognitive, language (receptive: reading, listening) and (productive: speaking, writing) respectively. The microlevel is formed with the components of general groups of competences – subject, field and key competences. The prevailing key competences are represented with information, studying, methodological and communicative support. In its turn, communicative competence integrates components of linguistic, pragmatic, referential, social, cultural, intercultural, strategic competences. Linguistic competence includes lexical, grammatical, semantic, phonological, orthographic, orthoepic competences. The macrolevel comprises ESP speaking practice; the ability to apply the system of knowledge and skills – the components of appropriate competences, the ability to create and to manage the discourses, to use metadiscourse in a real or modeled ESP communicative situation, emotional and valuable attitude to the activity, creative approach. Some key descriptions of ESP competence of future specialists of natural profile as their integral feature have been outlined, namely multifunctionality, systematic approach, integrity, flexibility, mobility.

Key words: foreign professional competence, future specialist of natural profile, hierarchical structure of foreign professional competence, microlevel, macrolevel of structure.